Imię: Mgr Michał Zgorzałek

Temat: „The Monster Revisited: A Comparative Study of Post Literary Adaptations of Mary Shelley's Frankenstein by Universal and Hammer Studios."

Streszczenie

Tematem rozprawy doktorskiej jest przeprowadzenie studium porównawczego dwóch serii adaptacji filmowych wyprodukowanych w różnych okresach historycznych poprzez zestawienie ich ze współczesną teorią filmu. Jedną z przyczyn takiego porównania jest przeciwstawienie roli, jaką kino odgrywało w tych dwóch charakterystycznych okresach i sposób, w jaki odzwierciedlały owe czasy. Filmy należące do dwóch serii o Frankensteinie obejmują kilka dekad (od 1931 do 1974 roku) i tym samym stanowią wymierne próbki gatunku horroru dla tego konkretnego okresu.

W niniejszej rozprawie podejmuję się analizy naukowej i porównania dwóch kinowych serii adaptacji powieści Mary Shelley pt. *Frankenstein, czyli współczesny Prometeusz* z 1818 roku, wyprodukowanych przez Universal Studios w latach 1931–1948 oraz Hammer Film Productions w latach 1957–1974. W tym celu Rozdziały 1 i 2 składają się z analizy, która skutkuje połączeniem kilku metodologii filmowych (nie zapominając przy tym o innych elementach). Rezultatem owego zespolenia jest narzędzie analityczne (określone mianem „matryca"), które jest zastosowane przy kompleksowym badaniu filmów w rozdziałach analitycznych. Filmy analizowane w tej rozprawie czasami znacząco odbiegają od materiału źródłowego (tj. powieści). W rezultacie trudno jest nazwać większość z tych filmów adaptacjami w tradycyjnym znaczeniu; pomocne tutaj staje się post-literackiej adaptacji. Oznacza to, że do wszystkich filmów należy podejść z takiej perspektywy aby określić możliwe wzajemne relacje między nimi i zilustrować ich ukryte znaczenie. Nie jest to jednak jedyne narzędzie metodologiczne wykorzystane w rozprawie; inne elementy to między innymi auteryzm, „meaning generation" oraz podejście specyficzne dla filmów z gatunku horroru.

Pierwszy rozdział rozprawy jest podzielony na siedem podrozdziałów i zaczyna się od post-literackich adaptacji w środowisku „Hollywood Studio System" i modeli adaptacji (omawianymi przez Geoffreya Wagnera, Kamillę Elliot i Dudleya Andrew) oraz ustala najbardziej odpowiedni model, opracowany i opisany przez Thomasa Leitcha w książce pt. *Film Adaptation and Its Discontents*. Następnie omówione są początki krytyki filmowej i wczesnych prób (auto-)cenzury i wpływu, jaki ta ostatnia wywarła na amerykański przemysł filmowy. Najwięcej uwagi poświęcone jest okresowi obejmującemu lata 30-te i 40-te ponieważ były to dekady, w których powstały najbardziej rozpoznawalne horrory Universal Studios. Następnie dyskusja przechodzi do autorskiej szkoły krytyki

filmowej, zainicjowanej przez Alexandre Astruc w 1948 roku. W dalszej kolejności następuje semiotyczne podejście do auteryzmu strukturalnego (i poststrukturalnego), popierane i omawiane przez Christiana Metza, Petera Wollena, Warrena Bucklanda i Jeffreya A. Bella. Ponadto, dyskusja jest wzbogacona o metodę krytyki Davida Bordwella, opartą na czterech różnych rodzajach znaczeń, opisaną w jego *Making Meaning: Inference and Rhetoric in Interpretation of Cinema*.

W kolejnym rozdziale metodologia jest wzbogacona o krytykę specyficzną dla gatunku horror. Powodem ujęcia w analizie tego gatunku jest fakt, że filmy o Frankensteinie i powieść Mary Shelley zawierają w sobie liczne cechy i motywy charakterystyczne dla horroru. Punktem wyjścia jest zestaw koncepcji horroru Noëla Carrolla przedstawiony w jego *The Philosophy of Horror: Or, Paradoxes of the Heart*. Owa koncepcja jest następnie uzupełniona o dyskusję i wyjaśnienie definicji potwora w filmach grozy, które okażą się pomocne przy porównaniu i analizie niektórych filmów. Wreszcie, wszystkie teoretyczne perspektywy z obu rozdziałów są zebrane w jeden zwięzły model (matryca) przedstawiony na końcu tego rozdziału. Określenie kto jest prawdziwym potworem w filmach obu serii jest pomocne w zbadaniu jakie mogły być przyczyny takiej prezentacji oraz jakie mogą być dalsze implikacje ukazania Potwora lub Barona jako głównego złoczyńcy w poszczególnych filmach.

Następny rozdział poświęcony jest skrupulatnej analizie siedmiu filmów o Frankensteinie wyprodukowanych w Universal Studios w latach 1931–1948. Aby analiza była dokładna, brane są pod uwagę między innymi teorie Leitcha, Bordwella i Carrolla. W połączeniu z kontekstami historycznym, społecznym, auterystycznym oraz cechami specyficznymi dla przemysłu filmowego w tym okresie, pozwoli to na zwięzłą i kompleksową ocenę serii.

W ostatnim rozdziale rozprawy poddanych analizie jest sześć filmów o Frankensteinie wyprodukowanych w Hammer Film Studios w latach 1957–1974. Ponownie, metodologia wykorzystuje podejścia wymienione wyżej, wraz z kontekstami historycznym, społecznym, auterystycznym oraz metodzie pracy charakterystycznej dla tego studia filmowego dla studia. Ponadto, ponieważ jest to kontynuacja poprzedniego rozdziału, pojawia się w nim więcej wzajemnych powiązań i różnic między dwiema seriami. Rozdział ten zawiera w sobie również dwa podrozdziały określające prawdziwego potwora w filmach z serii Universal i Hammer oraz omawia potencjalne powody dla takiej prezentacji poszczególnych bohaterów.

Michał Zgorzałek